

Protokół z posiedzenia Zespołu do spraw wykonywania postanowień Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, które odbyło się 25 lutego 2015 r. w budynku Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa, ul. Nowogrodzka 1/3/5.

Posiedzenie Zespołu w dniu 25 lutego 2015 r. poświęcone było tematowi edukacji osób niepełnosprawnych. Wzięło w nim udział 37 osób – lista obecności w załączeniu (załącznik nr Spotkanie odbyło się wg następującego porządku:

1. Sprawy organizacyjne.
2. Wprowadzenie: Edukacja osób niepełnosprawnych, Jarosław Duda, Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych.
3. Informacje nt. działań Ministerstwa Edukacji Narodowej w zakresie podniesienia jakości kształcenia dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, Joanna Wrona, Dyrektor Departamentu Zwiększania Szans Edukacyjnych w Ministerstwie Edukacji Narodowej.
4. Informacja nt. działań Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w zakresie zapewnienia osobom niepełnosprawnym edukacji na zasadach równych szans, dr Andrzej Kurkiewicz, Zastępca Dyrektora Departamentu Innowacji i Rozwoju w Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego.
5. Pomoc dla studentów niepełnosprawnych, Teresa Hernik, Prezes Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.
6. Dyskusja.

Posiedzenie otworzył Przewodniczący Zespołu, Pan Jarosław Duda – Pełnomocnik Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych, który powitał gości i przedstawił ustalony porządek obrad. Następnie Przewodniczący Zespołu wręczył powołania Sekretarzowi Zespołu i jego Zastępcy oraz podziękował za współpracę dotychczasowemu Sekretarzowi.

Na wstępie zwrócił uwagę na artykuł 24. Konwencji o Prawach Osób Niepełnosprawnych, który wskazuje, że podstawą systemu nauczania osób niepełnosprawnych powinna być edukacja włączająca, umożliwiająca integrację na wszystkich poziomach. Przewodniczący wyraził nadzieję, że spotkanie pozwoli zidentyfikować bariery w tym zakresie i zaproponować konkretne zmiany.

Po otwarciu spotkania Przewodniczący poinformował, że w związku z posiedzeniem Komisji Senackiej, będzie musiał opuścić spotkanie, które w jego imieniu poprowadzi dalej Pan Krzysztof Kosiński, Dyrektor Biura Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych. Przewodniczący poinformował również, że kolejne posiedzenie Zespołu odbędzie się w maju br. i będzie poświęcone zagadnieniom dostępności, projektowania uniwersalnego i racjonalnych usprawnień w kontekście perspektywy finansowej na lata 2014-2020.

Na wstępie oddał głos przedstawicielom resortów. **Pani Joanna Wrona, Dyrektor Departamentu Zwiększania Szans Edukacyjnych w Ministerstwie Edukacji Narodowej**,

przedstawiła prezentację nt. działań Ministerstwa Edukacji Narodowej na rzecz zapewnienia osobom niepełnosprawnym prawa do edukacji na zasadach równych szans. W swoim wystąpieniu przedstawiła obecny kształt systemu edukacji osób niepełnosprawnych omówiła zmiany przepisów prawa oświatowego w ostatnich latach, przedstawiła działania MEN na rzecz promowania edukacji włączającej, a także poinformowała o projektach MEN z zakresu edukacji osób niepełnosprawnych, które realizowane będą w ramach perspektywy finansowej na lata 2014-2020.

Następnie głos zabrał **dr Andrzej Kurkiewicz, Zastępca Dyrektora Departamentu Innowacji i Rozwoju w Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego**, który przedstawił informację nt. działań MNiSW w zakresie zapewnienia osobom niepełnosprawnym prawa do edukacji w systemie szkolnictwa wyższego.

Pani Teresa Hernik, Prezes Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, przedstawiła z kolei działania PFRON w obszarze wsparcia edukacji osób niepełnosprawnych, a także omówiła programy realizowane przez PFRON, których celem jest wsparcie osób niepełnosprawnych w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym.

Powyższe prezentacje stanowią załącznik nr 3 do niniejszego sprawozdania.

Następnie Dyrektor Krzysztof Kosiński otworzył dyskusję.

Pierwszy głos w dyskusji zabrał **Pan Piotr Kowalski z Polskiego Związku Głuchych**, który podziękował Dyrektor Joannie Wronie oraz Ministerstwu Edukacji za zaadaptowanie podręcznika „Nasz Elementarz” dla potrzeb uczniów niepełnosprawnych, w tym dla uczniów niesłyszących i słabosłyszących. Podkreślił również potrzebę podjęcia dalszych kroków, mających na celu wsparcie merytoryczne nauczycieli w korzystaniu z w/w podręcznika. Pan Piotr przypomniał także o konieczności uwzględnienia badania kompetencji językowych w j. migowym dzieci, które rozpoczynają lub kontynuują naukę na jakimkolwiek poziomie. Poinformował także, że Polski Związek Głuchych otrzymał grant na opracowanie mapy drogowej dojścia do edukacji dwujęzycznej osób głuchych.

Pani Małgorzata Maludzińska – Smolińska, Dyrektor Biura Kadr i Szkoleń w Ministerstwie Środowiska, zadała pytanie, czy w trakcie prac nad opracowywaniem założeń programu praktyk w administracji publicznej została uwzględniona kwestia dostępu do praktyk studentów niepełnosprawnych. **Dr Andrzej Kurkiewicz z Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego** poinformował, że nie ma przeszkód natury formalnej, które utrudniałyby osobom niepełnosprawnym dostęp do praktyk. Zazaczył jednak, że projekt prowadzony jest przez Kancelarię Prezesa Rady Ministrów i ma charakter ponadresortowy, w związku z czym przekaże pytanie do osób bezpośrednio odpowiedzialnych za te kwestie.

Pani Maria Podgórnica, Przewodnicząca Krajowej Rady Konsultacyjnej ds. Osób Niepełnosprawnych, przedstawiła problemy związane z edukacją dzieci niepełnosprawnych w Polsce, do których zaliczyła:

- Brak spójności pomiędzy orzeczeniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych wydawanymi przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne z orzeczeniami

o niepełnosprawności wydawanymi przez zespoły ds. orzekania o niepełnosprawności, a także brak współpracy między tymi dwoma instytucjami;

- Brak obecności w szkołach przedstawicieli służby zdrowia (np. pielęgniarek środowiskowych), którzy mogliby zapewnić wsparcie medyczne dla uczniów z niepełnosprawnościami, jeśli takie wsparcie byłoby potrzebne;
- Brak odpowiedniej wiedzy nauczycieli w szkołach ogólnodostępnych na temat pracy z osobami niepełnosprawnymi, a także niewykorzystany potencjał szkół specjalnych, które mogłyby funkcjonować jako ośrodki wsparcia dla szkół ogólnodostępnych;
- Brak asystentów uczniów niepełnosprawnych, których obecność stanowiłaby lepsze rozwiązanie od instytucji nauczyciela wspomagającego.

Dr Katarzyna Roszewska z Fundacji Nie - Grzeczne Dzieci wyraziła opinię, że w posiedzeniu Zespołu powinni brać udział przedstawiciele samorządów, ponieważ główne problemy systemu edukacji osób niepełnosprawnych wynikają w dużej mierze z niewłaściwego wdrażania przepisów prawa na poziomie poszczególnych samorządów. **Dyrektor Krzysztof Kosiński**, odnosząc się do tej kwestii stwierdził, że wymiana informacji i dyskusje prowadzone w ramach Zespołu pozwalają wypracować rekomendacje, które mogą wpłynąć na poprawę działania całego systemu. **Dyrektor Joanna Wrona** potwierdziła, że wypracowane rekomendacje umożliwiają zarówno zmianę stanu prawnego, jak i stanu faktycznego na poziomie wdrażania przepisów prawa przez samorządy.

Odnosząc się do kwestii braku współpracy poradni psychologiczno-pedagogicznych z zespołami ds. orzekania o niepełnosprawności, Pani Katarzyna Roszewska zapytała, czy nie można włączyć zespołów orzecznich do współpracy z poradniami na poziomie diagnostyki w ramach projektu MEN pn. „Podniesienie efektywności diagnozy i terapii dzieci i młodzieży w systemie oświaty”.

W kontekście rozmowy na temat podnoszenia kwalifikacji przez nauczycieli zwróciła uwagę na fakt, że nauczyciele niechętnie podnoszą swoje kwalifikacje. Brakuje natomiast mechanizmu, który wymusiłby taki obowiązek.

Pani Katarzyna Roszewska zaproponowała również, aby skierować pismo do Ministra Zdrowia z pytaniem dotyczącym propozycji rozwiązań w zakresie zwiększenia obecności przedstawicieli służby zdrowia w szkołach.

Zgodziła się także z potrzebą wygospodarowania środków na asystentów dla uczniów, którzy takich asystentów wymagają.

Podniosła również kwestię niepełnosprawnych absolwentów, którzy po ukończeniu szkoły powinni mieć prawo do korzystania z instrumentów rynku pracy. Ze względu na otrzymywanie świadczeń rentowych, często nie uzyskują oni jednak statusu osoby bezrobotnej, a poszukującej pracę. W związku z tym, zdarzają się sytuacje, że urzędnicy w powiatowych urzędach pracy ograniczają możliwość korzystania przez te osoby ze wszystkich instrumentów rynku pracy (np. szkoleń).

Pan Władysław Gołąb, Prezes Towarzystwa Opieki nad Ociemniałymi w Laskach, poparł ideę edukacji włączającej, chociaż zwrócił uwagę na fakt, że szkoły specjalne spełniają ważne funkcje m.in. w zakresie przygotowania i wyposażenia w sprawności pracy bezwzrokowej dzieci niewidomych lub słabowidzących. Stwierdził, że dopiero po takim przygotowaniu dziecko może odnosić sukcesy w szkole ogólnodostępnej. Podkreślił, że nauczyciele w szkołach specjalnych posiadają specjalistyczne przygotowanie do pracy z uczniami niepełnosprawnymi, w odróżnieniu od nauczycieli szkół ogólnodostępnych. Pan Władysław Gołąb stwierdził również, że należałoby rozwinąć ideę szkół specjalnych jako ośrodków wspierających szkoły ogólnodostępne.

Pani Maria Król, Przewodnicząca Polskiego Forum Osób Niepełnosprawnych, zwróciła uwagę na fakt, że w Ministerstwie Edukacji brakuje narzędzi holistycznej oceny potrzeb i potencjału dzieci niepełnosprawnych, zwłaszcza w odniesieniu do dzieci ze złożoną niepełnosprawnością. Przypomniała, że od 2001 roku istnieje Międzynarodowa Klasyfikacja Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia (ICF), a także powiązane z nią użyteczne narzędzia oceny funkcjonowania. Podkreśliła, że zgodnie z zaleceniami Międzynarodowej Organizacji Zdrowia (WHO) Polska powinna wdrażać myślenie w modelu bio-psycho-społecznym, opartym na ICF. ICF powinien być narzędziem komunikacji międzyresortowej, ponieważ brak podejścia holistycznego pociąga za sobą „resortowe” diagnozy i zalecenia oraz niespójność systemów orzecznich. Pani Maria Król przypomniała również, że rozmawiając o edukacji nie powinno się zapominać o art. 9. Konwencji, który dotyczy dostępności. Poinformowała, że dwie funkcjonujące w Zamościu poradnie psychologiczno-pedagogiczne mieszczą się w budynkach nieprzystosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych. Dyrektor Krzysztof Kosiński zobowiązał się do skierowania pisma do prezydenta miasta z prośbą, aby zwrócił uwagę na ten problem. Odniósł się również pozytywnie do kwestii wdrażania ICF stwierdzając, że ujednolicona nomenklatura i wspólny język pozwolą na łatwiejszą wymianę informacji.

Pani Joanna Piwowska z Fundacji Instytut Rozwoju Regionalnego przypomniała jednak o kwestii, która poruszana jest przy okazji różnych konsultacji społecznych, czyli urealnienia przepływów finansowych, tak aby środki finansowe rzeczywiście przeznaczone były na wsparcie uczniów niepełnosprawnych. Zwróciła również uwagę na to, że kwestia pomocy i wsparcia psychologicznego dla rodziców na etapie diagnozy nie jest realizowana ani przez MOPSy ani przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne.

Pani Agnieszka Niedźwiecka z Fundacji Instytut Rozwoju Regionalnego stwierdziła, że wiele przepisów prawa w kontekście edukacji osób niepełnosprawnych ulega zmianie i tę zmianę widać na poziomie aktów prawnych. Problem pojawia się natomiast na poziomie ich realizacji. Odniosła się także do kwestii braku wsparcia medycznego w szkołach, co sprawia, że z pozoru błahe kwestie urastają do rangi znacznych problemów. Poparła również ideę wprowadzenia instytucji asystentów uczniów niepełnosprawnych, która byłaby lepszym wsparciem dla dziecka i jednocześnie stanowiłaby rozwiązanie tańsze z punktu widzenia samorządów. Pani Joanna Piwowska odnosząc się do tej kwestii przypomniała, że kwestia asystenta ucznia niepełnosprawnego nie jest uregulowana ani w prawie oświatowym, ani w żadnej ustawie.

Dr Agnieszka Chłoń - Domińczak z Instytutu Badań Edukacyjnych przedstawiła rezultaty badania pn. „Włączający system edukacji i rynku pracy”, którego celem było poznanie różnego rodzaju barier związanych z życiem codziennym osób niepełnosprawnych, jak i sposobów na ich przezwyciężenie, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji osób niepełnosprawnych w obszarze edukacji i rynku pracy. W ramach badania przeprowadzono dyskusję z szerokim gronem interesariuszy i podjęto próbę wypracowania rekomendacji w zakresie włączenia osób z niepełnosprawnościami do systemu edukacji i rynku pracy. Raport, o którym mowa dostępny jest na stronie Instytutu Badań Edukacyjnych.

Dyrektor Joanna Wrona podziękowała za głosy w dyskusji i poinformowała, że będą one brane pod uwagę przez Ministerstwo Edukacji. Stwierdziła, że wiele kwestii poruszonych w trakcie dyskusji, takich jak chociażby zmiana systemu finansowania edukacji uczniów niepełnosprawnych, czy kwestia doskonalenia i zmiany postaw nauczycieli szkół ogólnodostępnych i integracyjnych, należy wziąć pod uwagę w procesie reformy systemu oświaty. W kontekście dyskusji nt. szkół specjalnych Dyrektor Wrona stwierdziła, że w Polsce wdrażanie edukacji włączającej traktowane jest jako główny kierunek rozwoju systemu oświaty, ale obecność dziecka w określonej placówce – ogólnodostępnej, integracyjnej czy specjalnej - powinna wynikać z potrzeb konkretnego dziecka i wyboru rodzica.

Poinformowała również, że Ministerstwo Edukacji Narodowej rozpoczęło ogólnopolskie konsultacje społeczne, które mają pomóc w przygotowaniu kompleksowych, ponadresortowych propozycji zmian systemu edukacji dzieci niepełnosprawnych. Zgodziła się również z tezą, że do systemu oświaty powinien zostać wprowadzony ICF jako narzędzie do oceny potrzeb dziecka.

Dyrektor Joanna Wrona odniosła się również do kwestii doskazywania nauczycieli stwierdzając, że istnieje mechanizm obligujący nauczycieli do podejmowania doskazywania zawodowego. Przypomniała, że to dyrektor szkoły, który przygotowuje plany rozwoju nauczycieli, jest odpowiedzialny za to, aby byli oni przygotowani do pracy z uczniem niepełnosprawnym.

W trakcie posiedzenia podziękowano Dyrektor Joannie Wronie za szczegółowe odniesienie się do obowiązujących przepisów i aktów wykonawczych, jak i obszerne i kompleksowe przedstawienie obecnej sytuacji i planowanych zmian.

Pan Paweł Wdówik, Kierownik Biura Osób Niepełnosprawnych Uniwersytetu Warszawskiego, odniósł się do wypowiedzi Prezesa Towarzystwa Opieki nad Ociemniałymi w Laskach, który poruszył temat roli szkół specjalnych w kształceniu dzieci, w szczególności dzieci niewidomych. Pan Wdówik wyraził przekonanie, że dziecko niewidome jest w stanie funkcjonować w szkole ogólnodostępnej w całym cyklu edukacji, natomiast zgodził się z prezesem Gołębiem, że specyfika wsparcia dla tego dziecka jest tak dalece zaawansowana, że musi być wykonana przez wysoko wyspecjalizowanych fachowców, którymi dysponują przede wszystkim szkoły specjalne. Dlatego wyraził zdziwienie, że proces tworzenia systemu profesjonalnego wsparcia uczniów w placówkach ogólnodostępnych przez szkoły specjalne

odbywa się tak wolno. Pan Wdówik postulował, że kwestia ta powinna zostać potraktowana przez ministerstwo jako priorytetowa.

Dyrektor Joanna Wrona, odnosząc się do kwestii roli szkół specjalnych w systemie oświaty podkreślała, że system powinien być elastyczny i uwzględniać różne rozwiązania, które są dostosowane indywidualnie do potrzeb i możliwości konkretnego dziecka. Poradnie powinny informować rodziców o różnych możliwościach, a rodzice zachować prawo do podjęcia ostatecznej decyzji. Rolą ośrodków specjalnych powinno być zapewnienie edukacji i opieki dzieciom, które w tych ośrodkach się znajdują. Z drugiej strony należy wypracować model funkcjonowania ośrodków specjalnych tak, aby mogły pełnić one rolę centrów wsparcia dla szkół ogólnodostępnych.

Pani Małgorzata Książek z Towarzystwa Pomocy Głuchoniewidomym pozytywnie odniosła się do faktu, że rodzic ma możliwość wyboru typu placówki dla swojego dziecka. Poinformowała jednak, że poradnie psychologiczno-pedagogiczne, którym przypisana została rola wspierania rodziców w wyborze placówki, nie są jeszcze do tego dobrze przygotowane. Niemniej wyraziła zadowolenie, że w perspektywie finansowej na lata 2014-2020 duży nacisk zostanie położony na podnoszenie kompetencji poradni psychologiczno-pedagogicznych. Poparła również postulat Pana Pawła Wdówika dotyczący potrzeby określenia roli szkół specjalnych w systemie oświaty.

Pani Elżbieta Oleksiak z Polskiego Związku Niewidomych odnosząc się do poruszonej przez przewodniczkę kwestii przypominała, że PZN od wielu lat jest zwolennikiem tworzenia w szkołach specjalnych centrów wspierających szkoły ogólnodostępne. Od trzech lat angażuje się w te kwestie bardziej systematycznie, m.in. dzięki realizowanemu projektowi, w ramach którego nauczyciele ze szkół specjalnych prowadzą szkolenia dla nauczycieli ze szkół ogólnodostępnych. Pani Elżbieta poinformowała, że w marcu br. PZN planuje przekazać Ministerstwu Edukacji Narodowej rekomendacje dot. tworzenia centrów wspierających szkoły ogólnodostępne, które będą obejmowały kwestie merytoryczne, organizacyjne i prawno-finansowe.

Jako ostatni głos w dyskusji zabrał **Pan Paweł Kowalski z PZG**, który zwrócił uwagę na fakt, że dla dzieci głuchych najlepsza jest edukacja w języku migowym, co oznacza, że najlepsza jest edukacja w szkole dla głuchych. Zwrócił również uwagę na fakt, że rodzic będzie mógł świadomie wybrać optymalną formę kształcenia dziecka, jeżeli będzie na to przygotowywany przez pierwsze 6 lat życia dziecka.

Podsumowując posiedzenie, Dyrektor Krzysztof Kosiński stwierdził, że dyskusja pokazała, że istnieje rozdźwięk pomiędzy przepisami prawa, które są coraz lepsze, a poziomem realizacji, który często zawodzi. Poinformował, że zaproponuje Przewodniczącemu Zespołu, aby jedno posiedzenie poświęcić tematyce wpływu na praktykę wdrażania przepisów prawa. Podziękował uczestnikom za udział w posiedzeniu i zaprosił na następne, zaplanowane na maj br.

Protokołował:

Mateusz Smoter, BON MPIPS

Przewodniczący Zespołu:

Jarosław Duda

Pełnomocnik Rządu

ds. Osób Niepełnosprawnych